

**EL LLIBRE  
DE LA SETMANA**

**PERFIL**

**COINCIDENT AMB  
ELS 125 ANYS DEL  
NAIXEMENT  
D'AURORA BERTRANA  
(1892-1974), RATA  
REEDITA 'PARADISOS  
OCEÀNICS' AMB VUIT  
NARRACIONS  
INÈDITES FINS ARA EN  
CATALÀ I UN CAPÍTOL  
DE LES MEMÒRIES  
DE L'AUTORA**

# El passat vist des del present

SIMONA  
ŠKRABEC

“No ens tempen les notes de viatges”, escriu J.V. Foix l'any 1933 durant la seva exploració de la costa dàlmata. “El turisme ha inhabilitat aquest gènere. Si en llegim, és per convèncer-nos de llur inutilitat. Retòrica. Sovint retòrica pedant. Alguns d'aquests viatgers –literats i periodistes– tenen una sensibilitat infantil molt semblant a la dels excursionistes aficionats. Preferim les guies tradicionals, tot i llur immerescut descreït”. Foix parla de la dificultat d'esquivar les narracions associades als monuments més visi-

tats i de la necessitat de recobrar la capacitat d'omplir-los amb sensacions i pensaments propis. Per això diu que davant de cada monument “ha calgut que ens desliteraturitzéssim”.

La generosa reedició del 2017 de *Paradisos oceànics*, d'Aurora Bertrana, escrits a la Polinèsia oriental entre 1926 i 1929, ha de superar un repte difícil en el sentit que apuntava Foix. Bertrana narra amb la ingenuïtat d'una “excursionista aficionada” sobre uns indrets que aleshores tot just havien començat a transformar-se. Bertrana no era una aventurera que hagués arribat a unes illes remotes gràcies a un esperit intrèpid. L'autora fa tot el que pot per amagar la causa de la seva estada a les Illes de la Societat, però aquí i allà sí que queda clar que la narradora simplement acompanyava el seu marit. A *Un barri xinès en una ciutat oceànica* es retrata al seu costat. Són una parella discreta que cuiden la seva reputació i els incomoda haver presenciada una timba il·legal. A *Vida selvàtica* l'autora és més elusiva: “Jo tenia un company amb el qual compartia aquella vida primitiva i fàcil”.

Així tot el que coneix, veu i experimenta Bertrana va lligat als projectes de colonització promoguts per les autoritats franceses. Sovint sense ni adonar-se'n, Bertrana testimonia els conflictes que es produeixen quan cal “civilitzar” els primitius. En el casament de la Hanuè és ella mateixa qui s'encarrega de torçar la llarga cabellera de la jove i fixar-la amb agulles per encabir-la sota el vel amb una “corona de flors de taronger artificials (les flors de taronger veritables són per a cada dia)”.

Aquesta subtil ironia apareix també quan descriu la pesca que escenifica un prepotent escriptor i magnat americà. Mostra com els pescadors polinesis han estat convertits en mers figurants d'uns de-



PARADISOS  
OCEÀNICS  
AURORA BERTRANA  
RATA  
252 PÀG. / 22 €

**“LA VEU  
D'AURORA  
BERTRANA  
ÉS CAPTIVA-  
DORA  
PERQUÈ NO  
DISSIMULA,  
ÉS ESPON-  
TÀNIA I  
FELIÇ,  
GAUDEIX A  
PLE PULMÓ  
DELS PRIVI-  
LEGIS QUE LI  
HAN ESTAT  
CONCEDITS”**



RATA EDITORIAL

corats exòtics. Però l'autora no és capaç de descobrir que els seus propis esmorzars a base d'ostres fresques, vi francès i el repòs sobre una estora davant la platja també són part d'aquesta mateixa pel·lícula.

**Una falsa imatge ideal**

La intensitat dramàtica del relat s'accentua cada vegada que els viatgers han de guanyar-se l'accés als atols a través dels freus, de l'estreta obertura en la cadena de coralls. El freu és una metàfora intensa dels tròpics pensats com un paradís. L'oceà indomable allà fora mentre els illots estan envoltats d'una aigua mansa, com unes fortaleses màgicament aïllades. ¿És aquesta la raó per la qual les illes llunyanes des de sempre han estat contemplades com un indret privilegiat? Cecs per la dificultat de l'existència en aquests regnes de cel i aigua, cecs a tot el patiment –perquè parlar ara dels leprosos, es pregunta l'autora, que no vol espatllar la postal–, els europeus van insistir en la imatge ideal dels mars del sud.

Els *Paradisos oceànics* de Bertrana són part d'aquest dolç adoctrinament que inclou el viatge als tròpics de la *Pipi Calcesllargues* (1948), d'Astrid Lindgren, i la inoblidable Brooke Shields a la pel·lícula *El llac blau* (1980). Encara avui tots secretament creiem que més enllà de totes les fronteres existeix un món sense cap mal. No és pas cert, però és tan bonic poder-ho creure... En aquest sentit, Aurora Bertrana és un testimoni irremplaçable, transmet la joia d'un somni, el dret de deixar-se endur una mica per damunt de la realitat bruta i lletja, sempre insuficient. La seva veu és captivadora perquè no dissimula, és espontània i feliç, gaudeix a ple pulmó dels privilegis que li han estat concedits.

Es contagiosa, aquesta actitud, i convé seguir-la sense gaires precaucions o anàlisis. La joia de viure és massa escassa avui per menystenir-la. L'únic que cal és no oblidar que aquestes postals del paradís detallen també els arguments que s'han fet servir –“la coberta plena de caixes, de bèsties i de xinesos”, per exemple– per invisibilitzar, desposseir i folkloritzar persones. I que aquest va ser el primer pas per convertir aquests indrets en els *resorts* on les postes de sol es paguen i l'aïllament és un bé especialment preuat. Hem colonitzat els mars en nom d'un somni. No és trist? ♦♦

## La vida que orbita entorn del no-res

VÍCTOR  
OBIOLS

Carles M. Sanuy, amb un activisme poètic sostingut amb una tenacitat empedreïda, arriba a la maduresa amb un homenatge a l'analogia en clau major. Efectivament, a *La condició lítia* parteix d'una imatge potent, la que fa referència a la realitat geològica, i desenvolupa el seu poema (més que un recull de poemes podríem parlar d'un sol poema, o suite, que funciona en un pla gairebé simultaneïsta) bastint-lo damunt el canemàs conceptual –i simbòlic– de la vida humana: “desfés / el que ja és fet / esberla / la lògica inapel·lable de

la pedra / habitar l'essència primigènia / de la sorra / l'arbitrarietat del caos”. En una dicció neta, esgarjada i depurada, va desgranant el discurs d'un subjecte reduït a la condició geològica (“la lògica inapel·lable de les pedres”) en què la gràcia rau en el fet de dirimir el drama moral a partir d'uns elements impersonals que el transcendeixen, alhora que l'aplanen a l'estrat més atàvic d'aquesta esfera flotant en una galàxia on resulta que s'esdevé això que en diem vida.

Amb dicció pulcra, com un Espriu rediviu, però passat per Sanuy, esfreeix aquesta consciència de la temporalitat i del no-res en versos com: “I res no és viu / sinó en la consistèn-

cia / volàtil de la cendra”. En el primer poema de la secció que dona títol al recull ja hi trobem una dicotomia essencial que ens il·lumina respecte del conflicte metafísic que obsedeix el jo poètic, on es pregunta si és eruga o cuc. En l'anterior, *Ofidia*, fa un recorregut vital, també analògic, del subjecte que s'inicia en el fetus i acaba “com una serp / en els marges més foscos / protegint-te del fred i la intempèrie”. I encara, just abans, poemes, de fet, liminars al moll del que després es convertirà en *La condició lítia*, hi trobem el magnífic *Gebre*, amb aquests versos antològics: “Tant de temps / que vius / i mors sense adonar-te'n?” La inconsciència de viure i de morir, d'anar



LA CONDICIÓN  
LÍTIA  
CARLES M. SANUY  
ADIA EDICIONS  
76 PÀG. / 12 €

quotidianament vivint i morint alhora, és, paradoxalment, el nostre “salvavides”. Qui viu en un excés de consciència d'aquest fet controvertible pot acabar malament. Per no “acabar malament” Sanuy escriu poesia. I és aquesta la cerca de redempció. El triomf sobre el no-res i el caos, la construcció d'un discurs poètic.

Per això clou el llibre amb una mineralogia visionària: aquí hi ha l'home que “plega pedres”, oficiant una funció demiúrgica (“diu drac [...] i veu un drac”) i amb una tornada on rubrica el testament fàustic: “Amb la lenta / precisió del nigromant / disposes les imatges / (poques) / que conserves del viatge”. ♦♦